

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ

PROJECT

ΕΡΓΑΣΙΑ

ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΕΣ
ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΣΥΣΤΑΣΗ ΟΜΑΔΩΝ

Στην ερευνητική εργασία με θέμα «Οικονομικές Διακυμάνσεις», διαπραγματευτήκαμε το θέμα δημιουργώντας τέσσερες ομάδες αποτελούμενες από τους μαθητές της Β΄ τάξης:

ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΥ	ΧΡΙΣΤΙΝΑ
ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ	ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
ΤΣΟΥΚΑΛΑ	ΣΠΥΡΙΔΟΥΛΑ

ΗΛΙΟΠΥΛΟΣ	ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
ΜΠΑΡΑΚΟΥ	ΣΜΑΡΑΓΔΑ
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ	ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ

ΠΑΥΛΗΣ	ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ
ΚΑΣΟ	ΤΖΟΑΝΑ
ΦΟΥΝΤΟΥΚΗΣ	ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

ΚΑΨΗΣ	ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ
ΤΣΙΦΑ	ΙΩΑΝΝΑ

Οι εκπαιδευτικοί: Χριστόπουλος Ανδρέας
Ζησιμόπουλος Χρήστος

ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ 2012 – 2013
ΤΑΞΗ Β΄

3^ο ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΠΑΤΡΑΣ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Πριν το τέλος αυτής της ερευνητικής εργασίας νιώσαμε την ανάγκη να ευχαριστήσουμε πρώτα τους καθηγητές, οι οποίοι μας καθοδήγησαν και μας πληροφόρησαν σχετικά με το θέμα. Επίσης όλα τα παιδιά της ομάδας μας όπου συμμετείχαν στην συσσώρευση των πληροφοριών και μελέτησαν εις βάθος το ζήτημα. Τέλος ευχαριστούμε την διεύθυνση του σχολείου που μας έδωσε την ευκαιρία να παρουσιάσουμε την εργασία μας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....σελ	4
ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ	
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΕΙΣ.....	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ	
ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΚΥΚΛΟΙ.....	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ	
ΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΥΚΛΟΥ.....	9
3.1 ΥΦΕΣΗ.....	9
3.2 ΑΝΟΔΟΣ.....	10
3.3 ΚΡΙΣΗ.....	12
3.4 ΚΑΘΟΔΟΣ.....	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ	
ΑΙΤΙΑ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΥΚΛΩΝ.....	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ	
ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	
5.1 Η ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΜΕΣΩ ΤΗΣ	
ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.....	16
5.2 ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΥΣΤΕΡΗΣΗΣ.....	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ	
ΟΙ ΕΠΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ ΣΤΑ ΑΤΟΜΑ.....	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ	
ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΣΕ ΔΥΣΜΕΝΕΙΣ	
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΦΑΣΕΙΣ.....	21
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	25
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	25
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	26
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	27

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στις μέρες μας, η οικονομία ως φαινόμενο είναι παγκόσμιο, διαταξικό και διαπολιτισμικό. Ως μείζον πολιτικό, οικονομικό και πολιτισμικό ζήτημα, η οικονομία μας ενθάρρυνε στο να επικεντρωθούμε σε αυτή και να την θέσουμε ως βάση για την ερευνητική μας εργασία. Ξεκινήσαμε αναλύοντας τον όρο "οικονομικές διακυμάνσεις" και αποσαφηνίζοντας τον όρο "οικονομικοί κύκλοι" ως κατόπιν αναγκαίο. Εν συνεχεία προβήκαμε στην αποκωδικοποίηση του όρου "ύφεση" που μαστίζει την καθημερινότητα και προβάλλεται εντατικά από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (ΜΜΕ). Επακόλουθο της ύφεσης αποτελεί η οικονομική άνοδος, την οποία εξετάσαμε με τη φειδωλή ελπίδα της επαναφοράς της στην κοινωνία. Δεν θα μπορούσαμε να μην αναφερθούμε στις πιο συνηθισμένες λέξεις του 21^{ου} αιώνα, στην κρίση και την κάθοδο. Έπειτα αναζητήσαμε τις ολέθριες επιπτώσεις της κρίσης και της ύφεσης καθώς και τους τρόπους με τους οποίους μπορούν να αντιμετωπισθούν σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο. Η ερευνητική εργασία φτάνει στο τέλος της με μία εκτενή αναφορά σε δυσμενείς οικονομικές φάσεις της ιστορίας. Συμπερασματικά, η οικονομία αποτελεί ένα φλέγον ζήτημα, που πλήττει εθνικά και παγκόσμια τον κοινωνικό κύκλο.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Κάθε εποχή χαρακτηρίζεται από την οικονομική άνοδο και κάθοδο. Τα αίτια αυτής της αυξομειώσης είναι κατά βάση η λανθασμένη διαχείριση των οικονομικών πόρων από τις ενέργειες μερικών ανθρώπων εις βάρος της κοινωνίας. Έτσι, ο Πρωταγόρας είχε διατυπώσει την άποψη ότι όταν ευημερεί η κοινωνία και προστατεύει τους πολίτες της, τότε ευημερεί και ο καθένας χωριστά. Τα τελευταία χρόνια η παγκόσμια κοινότητα αντιμετωπίζει μιας μεγάλης έκτασης οικονομική κρίση. Πρώτο πλήγμα της κρίσης αυτής ήταν οι Η.Π.Α, με επίκεντρο τις τραπεζικές επισφάλειες και την αδυναμία εξυπηρέτησης των στεγαστικών δανείων, η μάλιστα αυτή έλαβε επιδημικές διαστάσεις. Το πρόβλημα το οποίο εμείς εξετάζουμε είναι η νομοτελειακή εκδήλωση της κρίσης στο σύστημα το οποίο ζούμε, δηλαδή τον καπιταλισμό. Αυτή η νομοτελειακή εκδήλωση της κρίσης είναι ένα αντικειμενικό γεγονός πέρα και έξω από τη θέληση του ανθρώπου.

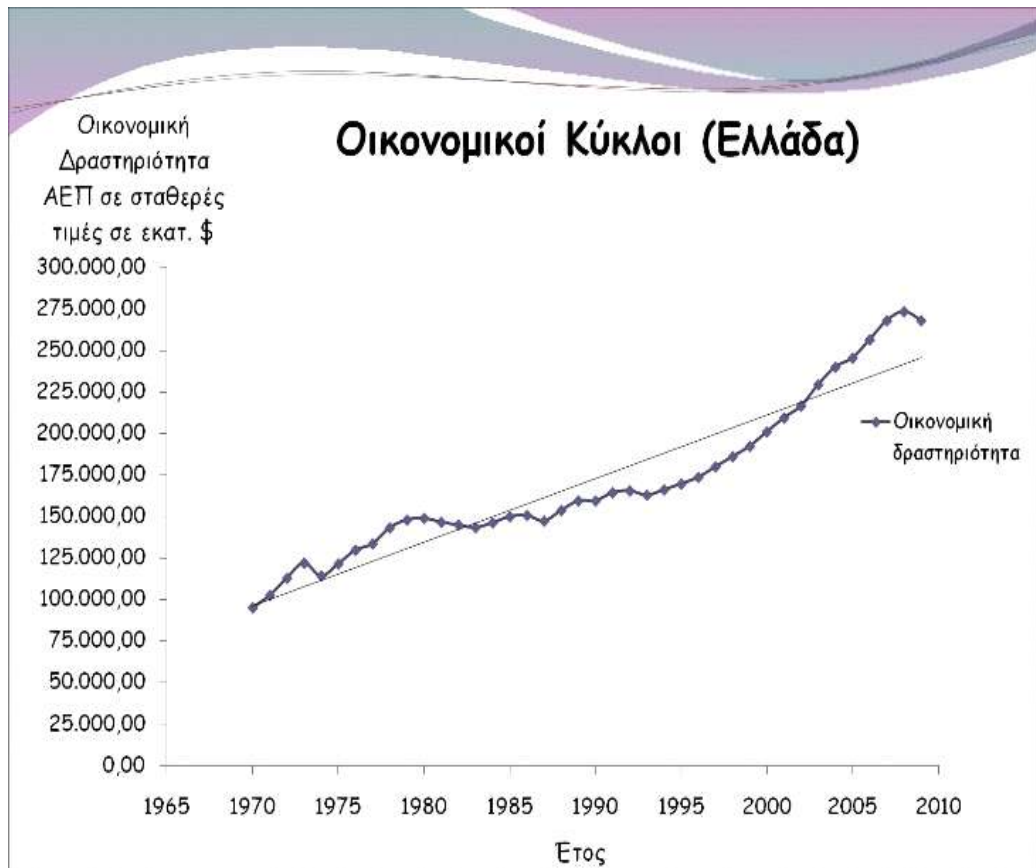

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΕΙΣ

Όλα τα σημαντικά μεγέθη της οικονομίας, όπως η παραγωγή, το εισόδημα, η απασχόληση, η ανεργία, ο πληθωρισμός κλπ., μεταβάλλονται διαχρονικά. Οι μεταβολές αυτές δεν είναι τυχαίες, αλλά παρουσιάζουν συστηματική κυκλικότητα και ονομάζονται οικονομικές διακυμάνσεις ή οικονομικοί κύκλοι. Τα στάδια από τα οποία περνάει η οικονομία στη διάρκεια του κύκλου έχουν κοινά χαρακτηριστικά και ονομάζονται φάσεις του οικονομικού κύκλου. Οι οικονομικοί κύκλοι και οι φάσεις τους επαναλαμβάνονται αλλά δεν έχουν την ίδια ένταση και διάρκεια κάθε φορά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΚΥΚΛΟΙ

Η ενασχόλησή μας με τις οικονομικές διακυμάνσεις καθιστά αναγκαίο τον αποσαφηνισμό του όρου οικονομικός κύκλος.

Οι οικονομικοί κύκλοι διακρίνονται ανάμεσα στους: κλασικούς οικονομικούς κύκλους (classical cycles), που αναφέρονται στις διακυμάνσεις του επιπέδου της συνολικής οικονομικής δραστηριότητας, και στους οικονομικούς κύκλους, που αναφέρονται στις διακυμάνσεις του ποσοστού μεγέθυνσης της οικονομίας, γύρω από μία μακροχρόνια τάση ανάπτυξης (growth cycles). Η διάκριση αυτή βοηθάει στην κατανόηση της πληθώρας των διακυμάνσεων που συμβαίνουν στην οικονομία. Για παράδειγμα, είναι σημαντικό για τους ασκούντες οικονομική πολιτική να γνωρίζουν αν η πτώση της οικονομικής δραστηριότητας που προβλέπεται, από τους Προπορευόμενους Οικονομικούς Δείκτες (leading economic indicators) και συμβαίνει, είναι πιθανό να οδηγήσει σε μία ύφεση και έπειτα πόσο βαθιά και παρατεταμένη η ύφεση μπορεί να είναι.

Ο κλασικός ορισμός με τον οποίο και θα ασχοληθούμε στην εργασία μας αναφέρεται στην πρώτη κατηγορία και είναι ο εξής:

Οικονομικός - επιχειρηματικός κύκλος είναι ο τύπος των διακυμάνσεων που εντοπίζουμε στην συνολική οικονομική δραστηριότητα των εθνών και εκφράζεται μέσα από τη δραστηριότητα των επιχειρήσεων. Ο κύκλος αποτελείται από διαστολές, που συμβαίνουν περίπου την ίδια χρονική στιγμή σε πολλές οικονομικές δραστηριότητες, ακολουθείται από παρόμοιες γενικές συστολές και υφέσεις, που οδηγούν στη φάση της ανόδου του επόμενου οικονομικού κύκλου. Αυτή η σειρά των αλλαγών είναι επαναλαμβανόμενη, αλλά όχι περιοδική. Η διάρκεια του οικονομικού κύκλου ποικίλει από περισσότερο του ενός χρόνου μέχρι δέκα ή δώδεκα χρόνια και δεν διαιρείται σε μικρότερους κύκλους με παρόμοια χαρακτηριστικά.

Ο ορισμός των Burns και Mitchell δίνει έμφαση σε τρία σημαντικά χαρακτηριστικά του οικονομικού κύκλου, που είναι η διάρκεια, το βάθος και η διάχυση. Για παράδειγμα, η ύφεση πρέπει να έχει αρκετά μεγάλη διάρκεια, να σημειώνεται ουσιαστική πτώση στην παραγωγή και θα πρέπει να επηρεάζει πολλούς τομείς της οικονομίας.

Σε έναν οικονομικό κύκλο παρατηρούμε τα σημεία στροφής (turning points), που είναι το κατώτατο σημείο (trough) και το ανώτατο σημείο ή κορυφή (peak) του οικονομικού κύκλου. Η κορυφή προηγείται της πτώσης στην οικονομική δραστηριότητα και το κατώτατο σημείο προηγείται της οικονομικής άνθησης. Σύμφωνα με τον Arthur Okun, τα σημεία στροφής ορίζονται ως εξής:

Η αρχή της ύφεσης (το τέλος της ανόδου) ορίζεται ως το πρώτο από τα δύο συναπτά τρίμηνα της πτώσης του πραγματικού Α.Ε.Π. και το τέλος της ύφεσης (η αρχή της ανόδου) σημειώνεται με το πρώτο από τα δύο συναπτά τρίμηνα ανόδου του πραγματικού Α.Ε.Π. .

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα χαρακτηριστικά του οικονομικού κύκλου σύμφωνα με τον Bergman.

Πρώτον, ο οικονομικός κύκλος υπολογίζεται είτε από κορυφή σε κορυφή, είτε από κατώτατο σημείο σε κατώτατο σημείο.

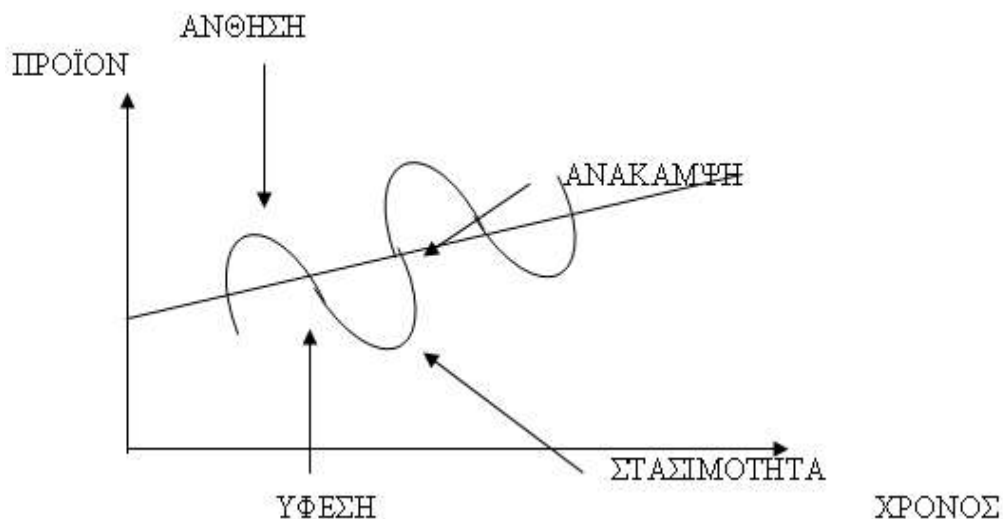
Δεύτερον, παρατηρείται ασυμμετρία στον οικονομικό κύκλο Συγκεκριμένα, η φάση της διαστολής είναι κατά κανόνα μεγαλύτερη από την φάση της συστολής. Για την ακρίβεια, η απόσταση από την κορυφή στο κατώτατο σημείο είναι συνήθως μικρότερη από ό,τι η απόσταση από το κατώτατο σημείο στην κορυφή. Από τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και μετά, οι πιο πολλοί οικονομικοί κύκλοι διήρκεσαν τρία με πέντε χρόνια από κορυφή σε κορυφή. Η μέση διάρκεια των διαστολών ήταν 44,8 μήνες και των συστολών ήταν 11 μήνες. Σε αντίθεση, η πτώση της οικονομικής δραστηριότητας από το 1929 – 1933, που οδήγησε στη μεγάλη ύφεση το 1933, διήρκεσε 43 μήνες. Η ασυμμετρία στον οικονομικό κύκλο απασχόλησε και τον Keynes (1936).

Τρίτον, τόσο ο μέσος όσο και η διακύμανση του οικονομικού κύκλου είναι πεπερασμένοι αριθμοί και δεν εξαρτώνται από τον χρόνο. Με άλλα λόγια ο οικονομικός κύκλος είναι μία σταθερή ως προς το μέσο, επαναλαμβανόμενη χρονολογική σειρά.

Οι κύριες φάσεις είναι η άνοδος και η κάθοδος . Η μετάβαση από την άνοδο στην κάθοδο περνάει από την κρίση και η μετάβαση από την κάθοδο στην άνοδο περνάει από την ύφεση .

Σε κάθε οικονομία, παρατηρείται μια μακροχρόνια ανοδική τάση του παραγόμενου προϊόντος με έντονες, όμως, βραχυχρόνιες διακυμάνσεις (φάσεις του οικονομικού κύκλου). Οι φάσεις του οικονομικού κύκλου και τα βασικότερα χαρακτηριστικά τους είναι τα εξής:

1. Η φάση της ύφεσης: κύριο χαρακτηριστικό της είναι η οικονομική στασιμότητα και το υψηλό ποσοστό ανεργίας.
2. Η φάση της άνθησης: η οικονομία αναθερμαίνεται, το προϊόν και η απασχόληση αυξάνονται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΥΚΛΟΥ

3.1 ΥΦΕΣΗ

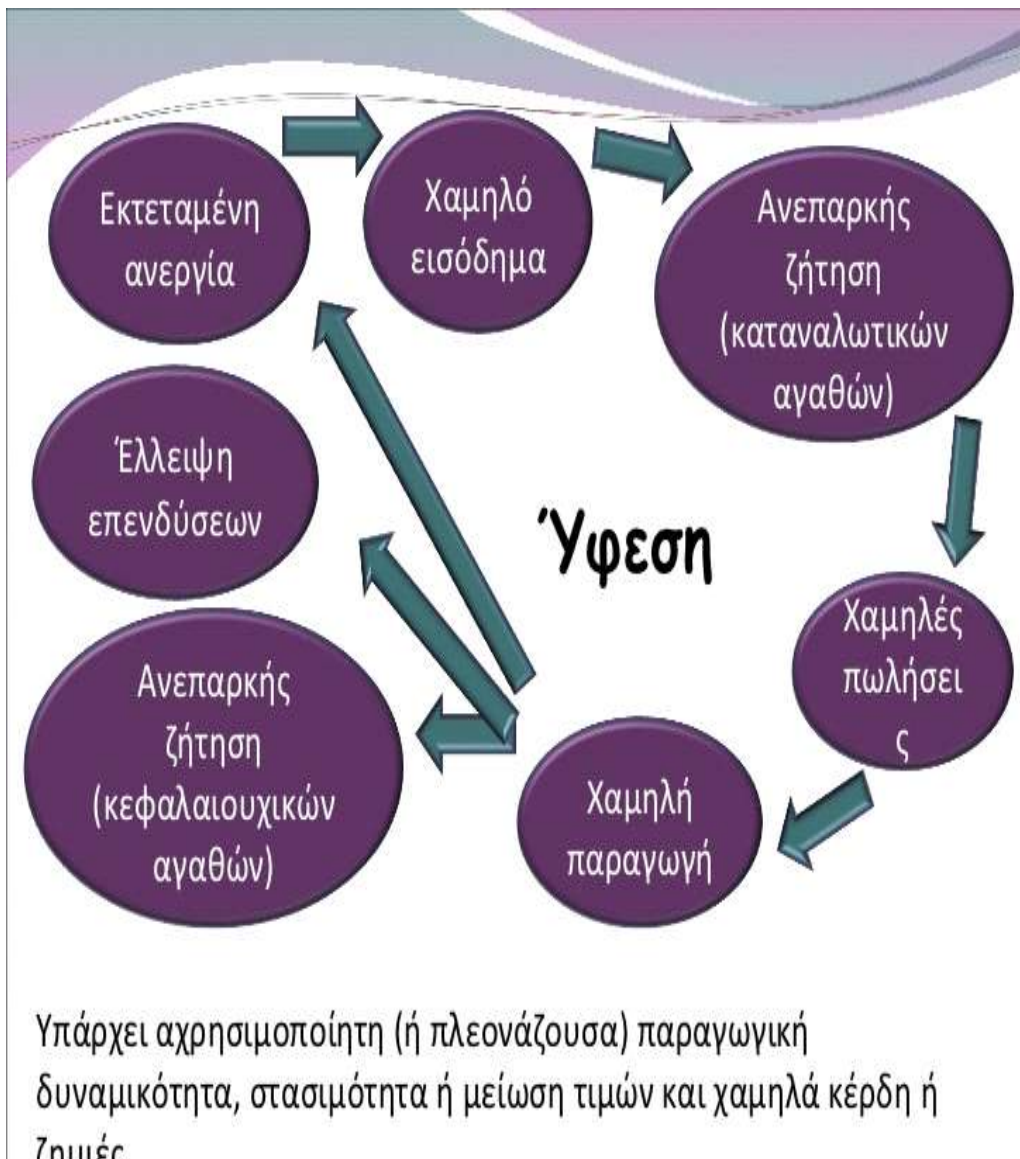
Υπάρχει αχρησιμοποίητη (ή πλεονάζουσα) παραγωγική δυναμικότητα, στασιμότητα ή μείωση τιμών και χαμηλά κέρδη ή ζημιές. Ανεπαρκής ζήτηση (καταναλωτικών αγαθών) Χαμηλές πωλήσεις Χαμηλή παραγωγή Έλλειψη επενδύσεων Εκτεταμένη ανεργία Χαμηλό εισόδημα. Μη ευνοϊκό επιχειρηματικό κλίμα και επικρατεί απαισιοδοξία για το μέλλον.

Η ανεργία ονομάζεται ανεργία ανεπαρκούς ζήτησης. Λέγεται και κεϋνσιανή ή κυκλική ανεργία Λόγω της πτώσης της οικονομικής δραστηριότητας Εμφανίζεται στις φάσεις της καθόδου και της ύφεσης

Εμφανίζονται έντονα οι συνέπειες της ανεργίας. Απώλεια παραγωγικών δυνάμεων Απώλεια εισοδήματος για τον άνεργο και την οικογένειά του και φορολογικών εσόδων για το κράτος. Επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού λόγω της παροχής των επιδομάτων ανεργίας. Πέρα από τα παραπάνω, υπάρχουν και σημαντικές κοινωνικές συνέπειες για τον άνεργο και την οικογένειά του.

Επιπλέον ενδέχεται να εμφανιστεί στασιμοπληθωρισμός. Συνήθως η σχέση πληθωρισμού και ανεργίας είναι αντιστρόφως ανάλογη. Στη φάση της ανόδου μειώνεται η ανεργία και αυξάνεται ο πληθωρισμός. Στη φάση της καθόδου μειώνεται ο πληθωρισμός αλλά αυξάνεται η ανεργία. Μετά το 1965, στις ανεπτυγμένες οικονομίες, η ανεργία και ο πληθωρισμός άρχισαν να συνυπάρχουν ή και να αυξάνονται ταυτόχρονα. Το φαινόμενο αυτό ονομάζεται στασιμοπληθωρισμός..

3.2 ΑΝΟΔΟΣ

Στην αρχή οι τιμές είναι στάσιμες. Στη συνέχεια, λόγω της συνεχούς αύξησης της ζήτησης, αυξάνονται και οι τιμές. Αύξηση ζήτησης (καταναλωτικών αγαθών). Αύξηση πωλήσεων. Αύξηση παραγωγής. Αύξηση ζήτησης (κεφαλαιουχικών αγαθών). Αύξηση επενδύσεων. Μείωση ανεργίας. Αύξηση εισοδήματος. Στη φάση της ανόδου μειώνεται η ανεργία και αυξάνεται ο πληθωρισμός.

Γενικά εμφανίζεται άνθηση που πολλοί την ταυτίζουν με την ανάπτυξη της οικονομίας.

Ο όρος **ανάπτυξη** στα οικονομικά αναφέρεται στην αύξηση της πραγματικής

παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών σε μία οικονομία με την πάροδο του χρόνου.

Ως ανάπτυξη ορίζεται η αύξηση - σε κάποια χρονική περίοδο - της οικονομικής ευημερίας που απολαμβάνει ο λαός μιας χώρας. Σημαντικότερος δείκτης της ανάπτυξης είναι ο μακροχρόνιος ρυθμός αύξησης του *κατά κεφαλή* ΑΕΠ, ενώ χρησιμοποιούνται και άλλοι δείκτες, όπως για παράδειγμα δείκτες που σχετίζονται με το επίπεδο υγείας, μόρφωσης και μακροβιότητας

Η ανάπτυξη και η μεγέθυνση αναφέρονται στα πραγματικά αποπληθωρισμένα μεγέθη, δηλαδή αναφέρονται στην αύξηση της ποσότητας και ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων και παρεχόμενων υπηρεσιών.

Υπό μια ευρύτερη έννοια η οικονομική ανάπτυξη επιφέρει αύξηση της δυνατότητας ικανοποίησης των ατομικών και [κοινωνικών](#) αναγκών, με την πάροδο του χρόνου, στο εσωτερικό μίας [οικονομίας](#). Αποτελεί ένα πολύ σημαντικό ζήτημα των [οικονομικών](#) αλλά υπάρχει σε κάποιο βαθμό διαφοροποίηση απόψεων.

Ορισμένοι υποστηρίζουν πως η οικονομική ανάπτυξη όχι μόνο ανεβάζει σχεδόν αυτόματα το μέσο [επίπεδο ζωής](#), αλλά και επιτρέπει στην κοινωνία να δείξει μεγαλύτερη πρόνοια σε όσους είναι ανίκανοι να εργαστούν. Άλλοι (κυρίως από τις [ετερόδοξες οικονομικές](#) σχολές) πιστεύουν ότι η ανάπτυξη από μόνη της μπορεί να έχει και αρνητικές συνέπειες στο μέσο επίπεδο ζωής (π.χ. λόγω της [ρύπανσης του περιβάλλοντος](#), της μείωσης του ελεύθερου χρόνου των εργαζομένων, της αύξησης του [υπερκαταναλωτισμού](#) κλπ). Αυτές οι αντιλήψεις, αλλά κυρίως τα πραγματικά δεδομένα σχετικά με την εξάντληση των παγκόσμιων αποθεμάτων [ορυκτών καυσίμων](#) τα οποία ιστορικά τροφοδότησαν τους μεγάλους ρυθμούς ανάπτυξης στον [δυτικό κόσμο](#) κατά τον [20ο αιώνα](#), καθώς και τα προβλήματα του υπερπληθυσμού και τα προβλήματα ανεπάρκειας των αγροτικών πόρων του πλανήτη έχουν αποτελέσει τη βάση του [σοσιαλιστικού](#) και [οικολογικού](#) κινήματος της [πράσινης ανάπτυξης](#) και [βιώσιμης ανάπτυξης](#).

3.3 ΚΡΙΣΗ

Κάποια στιγμή η ανοδική πορεία ανακόπτεται (κυρίως λόγω της υπερβολικής ανόδου των τιμών) και ξεκινάει η φάση της καθόδου. Αύξηση ζήτησης (καταναλωτικών αγαθών) Ανάγκη για αύξηση πωλήσεων Ανάγκη για αύξηση παραγωγής Στενότητες (ελλείψεις) σε εργατικό δυναμικό Αύξηση μισθών Όλο και μεγαλύτερη αύξηση τιμών Αύξηση εισοδήματος Υπερβάλλουσα ζήτηση.

Όταν η οικονομία φτάσει στο επίπεδο της πλήρους απασχόλησης, κάθε αύξηση της ζήτησης είναι πληθωριστική (οδηγεί σε αύξηση τιμών), εφόσον δεν αυξάνεται η παραγωγή. Ο πληθωρισμός αυτός είναι αποτέλεσμα υπερβάλλουσας ζήτησης. Πληθωρισμός Ζήτησης. Όταν αυξάνεται το επίπεδο των τιμών, το πραγματικό εισόδημα μειώνεται.

Πληθωρισμός είναι η τάση για συνεχή άνοδο του γενικού επιπέδου των τιμών. Η ποσοστιαία μεταβολή του επιπέδου των τιμών ονομάζεται ρυθμός πληθωρισμού. Εμφανίζεται σταδιακά ανεργία διαθροωτική. Αναντιστοιχία ανάμεσα στα προσόντα των ανέργων και σ' αυτά που απαιτούνται για κάλυψη των κενών θέσεων Λόγω τεχνολογικών μεταβολών που δημιουργούν νέα επαγγέλματα και αχρηστεύουν άλλα Αλλαγές στη διάρθρωση της ζήτησης, που αυξάνουν ή μειώνουν τη ζήτηση για κάποια προϊόντα.

Τα προβλήματα της κρίσης τα οποία επεκτείνονται συνήθως στο σύνολο των πολιτών, είναι η άνοδος των επιτοκίων, η δύσκολη λήψη δανείων, η άνοδος των τιμών των εμπορευμάτων και των καυσίμων που επιφέρουν ακρίβεια και τη μείωση της αγοραστικής δύναμης των καταναλωτών. Δημιουργείται πτώση των καταναλωτικών δαπανών, άρα και πτώση των κύκλων των εργασιών.

Ως κρίση ορίζεται «μία σοβαρή απειλή κατά της υφιστάμενης δομής, των θεμελιωδών αρχών και κανόνων του κοινωνικού συστήματος, η οποία επιβάλλει τη λήψη κρίσιμων αποφάσεων εντός περιορισμένου χρόνου και υπό συνθήκες αβεβαιότητας» (1989: Rosenthal, Charles, Hart).

3.4 ΚΑΘΟΔΟΣ

Η υπερβολική άνοδος των τιμών, η οποία δε συνοδεύεται από αντίστοιχη αύξηση των εισοδημάτων, οδηγεί σε μείωση της αγοραστικής δύναμης. Μείωση ζήτησης (καταναλωτικών αγαθών). Μείωση πωλήσεων. Μείωση παραγωγής. Μείωση ζήτησης (κεφαλαιουχικών αγαθών). Μείωση επενδύσεων. Αύξηση ανεργίας. Μείωση εισοδήματος.

Εμφανίζεται πληθωρισμός και σε περιόδους χαμηλής ζήτησης. Η δύναμη εργατικών σωματείων που πετυχαίνουν αυξήσεις μισθών. Η δύναμη ολιγοπωλίων που περνάνε το αυξημένο κόστος στις τιμές. Αύξηση τιμών σε κάποιους κλάδους.

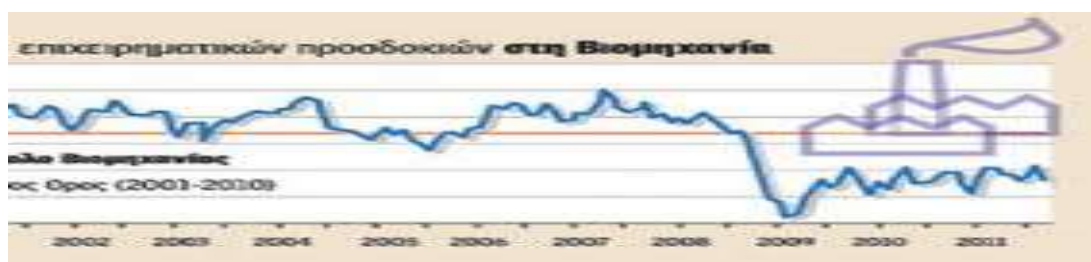
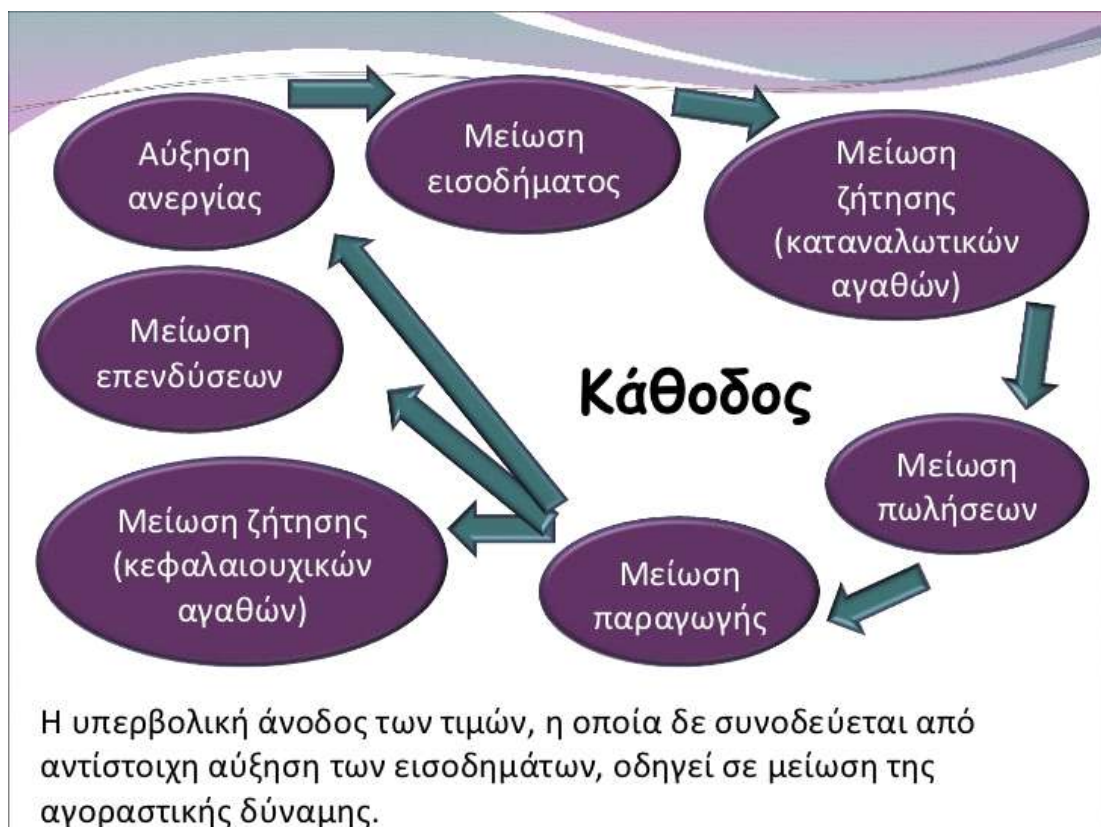

Αύξηση τιμών πρώτων υλών & καυσίμων. Η γενικευμένη αύξηση τιμών ονομάζεται Πληθωρισμός Κόστους.

Η μείωση της ζήτησης οδηγεί σε μείωση της απασχόλησης – ανεργία.

Η ανεργία αυτή ονομάζεται ανεργία ανεπαρκούς ζήτησης. Λέγεται και κεϋνσιανή ή κυκλική ανεργία λόγω της πτώσης της οικονομικής δραστηριότητας. Εμφανίζεται στις φάσεις της καθόδου και της ύφεσης

Η ανεργία μπορεί να μετρηθεί ως απόλυτο μέγεθος (π.χ. χιλιάδες άνεργοι) Αυτό όμως που ενδιαφέρει περισσότερο είναι ο αριθμός των ανέργων σε σχέση με το σύνολο του εργατικού δυναμικού. Γι'αυτό η ανεργία μετράται ως ποσοστό επί τοις εκατό (%) του εργατικού δυναμικού
Εργατικό δυναμικό : το σύνολο των ατόμων τα οποία μπορούν και θέλουν να εργαστούν
Απασχολούμενοι : τα άτομα τα οποία εργάζονται.
Άνεργοι : τα άτομα τα οποία μπορούν και θέλουν και μπορούν να εργαστούν, αλλά δε μπορούν να βρουν απασχόληση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΑΙΤΙΑ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΥΚΛΩΝ

Τα σπουδαιότερα αίτια των οικονομικών κύκλων χωρίζονται σε δύο κατηγορίες

➔ Οι εξωτερικοί παράγοντες όπως :

- * οι εφευρέσεις με τεχνολογικές και οικονομικές εφαρμογές
- * οι πόλεμοι
- * άλλα πολιτικά και τυχαία γεγονότα

➔ Οι εσωτερικοί παράγοντες :

- * το ίδιο οικονομικό σύστημα δηλαδή το αποτέλεσμα της κακής διαχείρισης της προσφοράς χρήματος από τις νομισματικές αρχές |
- * υποκατανάλωση ή υπερεπένδυση
- * η εξέλιξη του ποσοστού του κέρδους και η επενδυτική δραστηριότητα από την οποία εξαρτώνται οι επιχειρήσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

5.1 Η ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΜΕΣΩ ΤΗΣ

ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Προκειμένου να αποφευχθούν οι έντονες οικονομικές διακυμάνσεις του προϊόντος και της απασχόλησης μιας οικονομίας, το κράτος μπορεί να ασκήσει σταθεροποιητική πολιτική. Η σταθεροποιητική πολιτική μπορεί να ασκηθεί, κυρίως, μέσω της δημοσιονομικής πολιτικής και των αυτόματων σταθεροποιητών (π.χ. φόροι και επιδόματα ανεργίας). Ας υποθέσουμε ότι μια οικονομία εισέρχεται στη φάση της ύφεσης, το προϊόν, δηλαδή, μειώνεται και η ανεργία αυξάνεται. Μέσω της παροχής των επιδομάτων ανεργίας (το συνολικό ύψος των οποίων ανέρχεται σε αυτήν τη φάση), εξασφαλίζεται ένα κατώφλι εισοδήματος για τους άνεργους, το οποίο τονώνει τη συνολική ζήτηση αποφεύγοντας μια μεγάλη μείωση του εισοδήματος.

Επίσης, όταν το συνολικό εισόδημα της οικονομίας ακολουθεί πτωτική πορεία, μειώνονται τα συνολικά φορολογικά έσοδα του κράτους διατηρώντας το σταθερό διαθέσιμο εισόδημα των ατόμων.

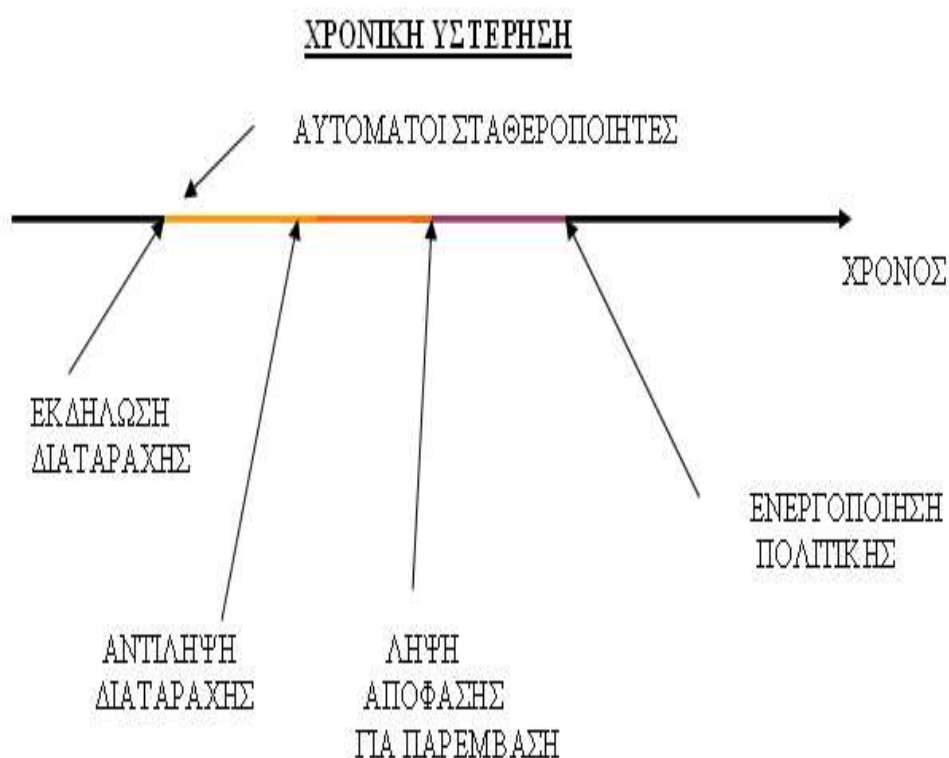
Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΑΥΤΟΜΑΤΩΝ ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΤΩΝ.

U: άνεργοι Y: εισόδημα

5.2 ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΥΣΤΕΡΗΣΗΣ

Τα μέτρα σταθεροποιητικής πολιτικής που δεν έχουν αυτόματο χαρακτήρα, συνδέονται πολλές φορές με το πρόβλημα της υστέρησης, σύμφωνα με το οποίο η χρονική καθυστέρηση αντίληψης του προβλήματος, λήψης απόφασης για παρέμβαση και ενεργοποίησης της πολιτικής, αποτελεί όχι μόνο τροχοπέδη για την επίλυση του προβλήματος, αλλά ενδέχεται να συμβάλει στην επιδείνωσή του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ

ΣΤΑ ΑΤΟΜΑ

Πως ξεπερνάμε την κρίση πανικού και γενικότερα, όλες τις ψυχολογικές επιπτώσεις της κρίσης;

Όχι μόνο οικονομικά αλλά και ψυχικά κοστίζει η συνεχομένη οικονομική ύφεση στην χώρα μας, καθώς όλο και περισσότεροι συμπολίτες μας κατευθύνονται στο ντιβάνι του ψυχολόγου.

Οι επιπτώσεις της οικονομικής ύφεσης μπορεί να χωριστούν σε δυο επίπεδα.

Μακρο-κοινωνικά, που αφορούν την οικονομική κατάσταση της χώρας, και μικρο-κοινωνικά, που αφορούν τον πολίτη. Τα πρώτα σημάδια του ψυχολογικού αντίκτυπου της ύφεσης για πολλούς έχουν ήδη γίνει εμφανή.

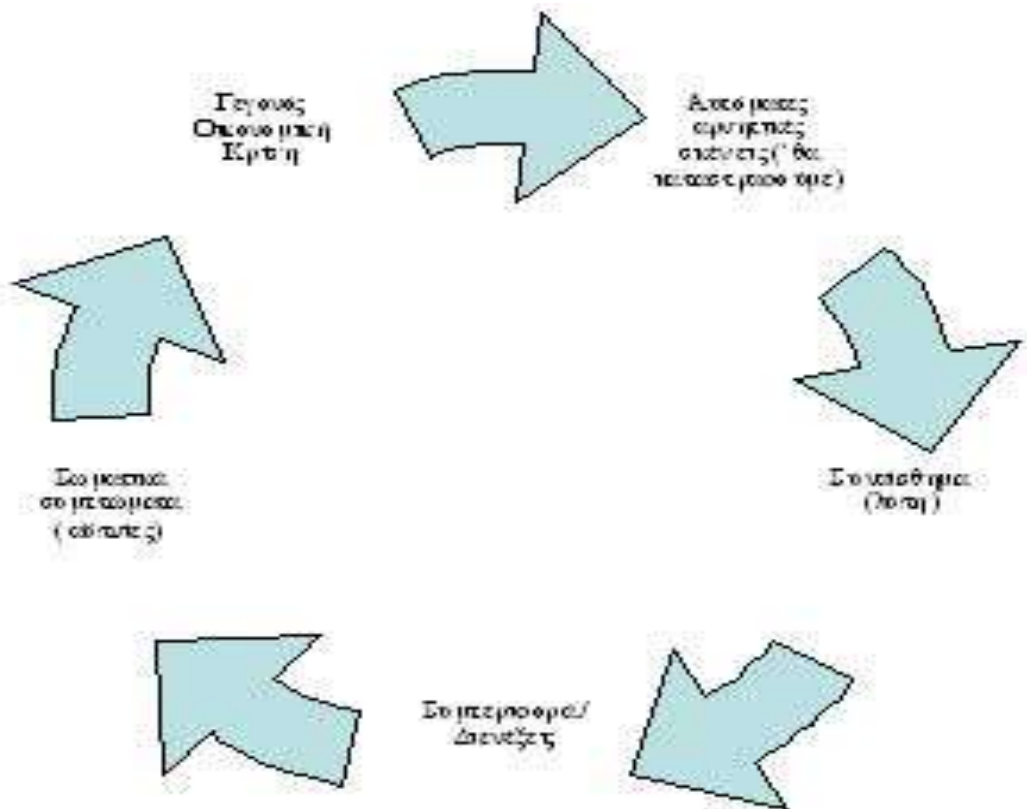
Αρχικά, στο άκουσμα της πιθανότητας της οικονομικής ύφεσης στη χώρα μας, γνωρίζοντας και την πορεία άλλων χωρών σε παρόμοια θέση, τα πρώιμα συναισθήματα άρνησης, άγχους και ανασφάλειας, έδωσαν τη θέση τους σε συναισθήματα θυμού και φόβου. Θυμού ως προς αυτούς που συντέλεσαν στην τωρινή κατάσταση και φόβου καθώς αρχίζουμε να αντιλαμβανόμαστε την επερχόμενη αλλαγή του τρόπου ζωής μας.

Μειώσεις μισθών / συντάξεων, απώλεια εργασίας, αυξήσεις τιμών κάποιων αγαθών πρώτης ανάγκης, είναι όλα αποτελέσματα του οικονομικού και κατά συνεπεία ψυχικού και ψυχολογικού κόστους της ύφεσης. **Η οικονομική αστάθεια σε προσωπικό επίπεδο μπορεί να επιφέρει προβλήματα στις σχέσεις**, δυσλειτουργικό χειρισμό καταστάσεων και συναισθημάτων και άλλες διαταραχές, όπως κρίσεις πανικού και κατάθλιψη.

Η οικονομική κρίση αναμφίβολα, επηρεάζει τις ζωές των ανθρώπων και όχι άδικα καθώς φαίνεται να υπάρχουν επιπτώσεις σε όλες τις εκφάνσεις της ανθρώπινης υπόστασης. Πολλές φορές τον τελευταίο χρόνο συχνά ακούγεται από ειδικούς και μη, ότι οι Έλληνες βιώνουν ένα είδος κατάθλιψης. Παρ' ότι με τον όρο κατάθλιψη κλινικά εννοούμε κάτι πολύ διαφορετικό, στον ελληνικό πληθυσμό στοιχεία της συναισθηματικής διαταραχής καθρεπτίζονται στην ελληνική πραγματικότητα. Στενάχωρα συναισθήματα λύπης, αλλά και σκέψεις απόγνωσης για το μέλλον είναι αυτά που βιώνουν άλλοι περισσότερο και άλλοι λιγότερο. Στο σημείο αυτό, πρέπει να σημειωθεί με ποιον συγκεκριμένα τρόπο βιώνουν οι άνθρωποι την οικονομική κρίση.

Η οικονομική κρίση ως γεγονός που μας απασχολεί ιδιαίτερα πυροδοτεί-ενεργοποιεί αυτόματα αρνητικές σκέψεις τύπου: θα καταστραφούμε (καταστροφοποίηση των πάντων, μεγιστοποίηση αρνητικών γεγονότων, ελαχιστοποίηση θετικών) που έχουν άμεσα αντίκτυπο στο συναίσθημά μας (λύπη,

άγχος, κατάθλιψη), στη συμπεριφορά μας (κοινωνική απόσυρση, διενέξεις στο οικογενειακό και επαγγελματικό περιβάλλον) και πληθώρα σωματικών συνεπειών (καρδιαγγειακά, εφύδρωση, ένταση σωματική, αυπνίες).

Αυτό που μπορεί να παρατηρηθεί στο παραπάνω σχήμα του φαύλου κύκλου είναι ότι εάν με κάποιον τρόπο επέμβουμε στον δυσλειτουργικό τρόπο σκέψης θα έσπαγε και ο φαύλος κύκλος που μας κάνει δυσλειτουργικούς στην καθημερινότητά μας. Σε όλη την ζωή του το άτομο μπορεί να βιώσει πολλά αρνητικά ή άσχημα γεγονότα. Είναι δεδομένο λοιπόν ότι είτε αυτό ονομάζεται οικονομική κρίση είτε κατάθλιψη είτε οτιδήποτε άλλο μας στεναχωρεί ή μας αγχώνει θα υπάρχει πάντα στην ζωή μας. Άρα όπως έλεγε και ο Αρχαίος Στωικός φιλόσοφος Επίκτητος δεν είναι τα πράγματα που μας ταραίζουν αλλά το πώς εμείς τα ερμηνεύουμε ή τα μεταφράζουμε.

Σύμφωνα με το σκεπτικό που διατυπώθηκε οριοθετήθηκε η διαπίστωση ότι εάν σκεφτούμε λειτουργικά ή διαφορετικά απ ό τι συνήθως πράττουμε (εναλλακτικά) και βρούμε μικρές καθημερινές λύσεις τότε ως επακόλουθο, θα μετατραπούν τα αρνητικά συναισθήματα σε θετικά και οι συμπεριφορές που μας κάνουν δυσλειτουργικούς σε ευέλικτα σχήματα και τρόπους αντιμετώπισης της καθημερινότητας.

Δεν είναι τυχαίο λοιπόν, αν όλο και περισσότεροι συμπολίτες μας καταφεύγουν στον ψυχολόγο, για λόγους τους λόγους που αναφέρθηκαν παραπάνω (αρνητική διάθεση συμπτώματα κατάθλιψης, αρνητική σκέψη με προκαταλήψεις, μειωμένη γνωστική ικανότητα και επίλυση προβλημάτων, ανεβασμένα επίπεδα άγχους με προεκτάσεις στην ποιότητα των σχέσεων και στην υγεία).

Ο ψυχολόγος δεν μπορεί να μας δώσει τη λύση αλλά μπορεί να μας βοηθήσει να χειριζόμαστε τις καταστάσεις και τα προβλήματα που μας απασχολούν ώστε να γίνουμε περισσότερο λειτουργικοί. Πρέπει να είμαστε ρεαλιστές και να έχουμε στο μυαλό μας ότι δεν μπορούμε να ελέγχουμε τα πάντα γύρω μας, μπορούμε όμως να βασιστούμε στις δεξιότητες και στις δυνάμεις μας.

* Η Δρ. **Πηγελόπη Λουκά** είναι Διδάκτωρ Κοινωνικής Ψυχολογίας και Ψυχολογίας της Υγείας από το Πανεπιστήμιο του Westminster (UK) και επικεφαλής της Σχολής Κοινωνικών & Ανθρωπιστικών Επιστημών του Mediterranean College.

Οι συνέπειες ειδικά στους νέους είναι μεγάλες.

Ένα μεγάλο ποσοστό νέων ανθρώπων βλέπουν τα όνειρα τους να μπαίνουν προσωρινά στο συρτάρι. Πολλοί νέοι βλέπουν την καριέρα τους να τελειώνει πριν καν αρχίσει λόγω του ότι πολλοί νέοι δεν είναι σε θέση να βρουν δουλειά στον τομέα τους, και ένα μεγάλο ποσοστό είναι άνεργοι. Αυτή η οικονομική φάση έχει καταστροφικές επιπτώσεις στη κοινωνική ζωή ενός νέου αλλά και στη ψυχική του υγεία.

Οι καθημερινές συνήθειες αυτόματα τροποποιούνται και ο κάθε νέος άνθρωπος είναι αναγκασμένος παρά τη θέληση του να προβεί σε αυτές τις τροποποιήσεις. Ένας νέος άνθρωπος είναι αναγκασμένος να κάνει περικοπές στις βασικές του ανάγκες όπως φαγητό, χώρους διαμονής, ενδυμασία, και εξόδους κοινωνικοποίησης με φίλους.

Αυτόματα αυτές οι περικοπές στην καθημερινότητα πιθανόν να φέρουν αρνητικές εξελίξεις στην ψυχική υγεία ενός ανθρώπου. Για παράδειγμα ένας νέος άνθρωπος ο οποίος κατά τη διάρκεια των σπουδών του έμαθε να ζει μόνος και ανεξάρτητος είναι αναγκασμένος να μένει με τους γονείς του λόγω του ότι είναι άνεργος ή το ενοίκιο είναι ακριβό για ένα νέο επιστήμονα που μόλις άρχισε δουλειά και πέραν από τις ανάγκες του. Πολύ πιθανόν ο νέος αυτός να μην μπορέσει να προσαρμοστεί στα δεδομένα και στις συνήθειες που είχε όταν ήταν κάτω από την στέγη των γονιών του. Έχει συνηθίσει σε ένα διαφορετικό πρόγραμμα διαμορφωμένο στα δικά του δεδομένα.

Επίσης η μη παραγωγικότητα και τα οικονομικά προβλήματα που αντιμετωπίζει ένας νέος πιθανόν να του προκαλέσουν μια αίσθηση ενοχής, την απώλεια της αυτοεκτίμησης, και πολλές φορές ταπείνωση.

Υπάρχουν και αυτοί οι άνθρωποι όμως που μέσα στην οικονομική κρίση στάθηκαν πιο τυχεροί από άλλους και βρήκαν απασχόληση και δουλειά. Πολλοί είναι αυτοί που λένε ότι η δουλειά σε τέτοιους καιρούς είναι ευλογία. Πιθανόν να έχουν δίκαιο. Αλλά είναι πολλοί νέοι που απασχολούνται σε δουλειές μόνο και μόνο για να τα βγάλουν ένα μεροκάματο και να αντεπεξέλθουν στα καθημερινά έξοδα. Η κρίση και η ύφεση όμως δεν τους αφήνει ανεπηρέαστους, καθώς ένας μεγάλος αριθμός νέων δεν απασχολούνται στο αντικείμενο που ειδικευτήκαν κατά τη διάρκεια των σπουδών τους. Έρευνες δείχνουν ότι 6 στους 10 ανθρώπους δεν είναι ικανοποιημένοι με τη δουλειά τους λόγω έλλειψης επαγγελματικών προοπτικών στους τομείς ειδίκευσης τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΣΕ ΔΥΣΜΕΝΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΦΑΣΕΙΣ

Η.Π.Α. 1929 Τρίτη 24 Οκτωβρίου

Η **παγκόσμια οικονομική ύφεση του 1929** (αγγλικά:The Great Depression) ήταν μια κατάσταση διεθνούς οικονομικής ύφεσης που διήρκεσε από ένα μέχρι δέκα χρόνια σε διάφορες χώρες του κόσμου. Επρόκειτο για τη μεγαλύτερη οικονομική ύφεση της σύγχρονης ιστορίας και χρησιμοποιείται τον 21ο αιώνα ως παράδειγμα για το πόσο οδυνηρή μπορεί να είναι μια οικονομική καταστροφή. Η "Μεγάλη Ύφεση", όπως χαρακτηρίστηκε στις ΗΠΑ, σύμφωνα με τους αναλυτές προκλήθηκε μετά από το χρηματιστηριακό κραχ, που ξεκίνησε στις 24 Οκτωβρίου του 1929, την λεγόμενη Μαύρη Πέμπτη. Το τέρμα της κρίσης στις ΗΠΑ ταυτίστηκε με το έναυσμα της πολεμικής οικονομίας του 2ου παγκοσμίου πολέμου, γύρω στο 1939.

Η κρίση είχε καταστροφικές επιπτώσεις τόσο στον ανεπτυγμένο, όσο και στον αναπτυσσόμενο κόσμο. Επηρεάστηκε το διεθνές εμπόριο, καθώς επίσης και τα προσωπικά εισοδήματα, τα έσοδα από φόρους, οι τιμές και τα κέρδη. Η οικονομία πόλεων ανά τον κόσμο επλήγη, ιδίως εκείνων που εξαρτώνταν άμεσα από τη βαριά βιομηχανία. Οι κατασκευές πάγωσαν, οι αγροτο-κτηνοτροφικές εργασίες υποχώρησαν λόγω πτώσης των τιμών στις σοδειές κατά 40% με 60%. Με τη ζήτηση σε διαρκή υποχώρηση, σε συνδυασμό με την έλλειψη εναλλακτικών εργασιών, περιοχές που εξαρτώνταν από τον πρωτογενή τομέα όπως εκμετάλλευση γης, ορυχείων και ξύλου υπέφεραν ακόμη περισσότερο.

Η μεγάλη κρίση τερματίστηκε σε διαφορετικό χρόνο ανά χώρα. Οι περισσότερες χώρες εφήρμοσαν προγράμματα ανακούφισης και η πολιτική τους ζώη πέρασε αναταραχές, εξωθώντας την ιδεολογία στα άκρα. Σε ορισμένα κράτη, οι απελπισμένοι πολίτες στράφηκαν προς δημαγωγούς εθνικιστές, όπως τον Αδόλφο Χίτλερ, με αποτέλεσμα την έναρξη του 2ου παγκοσμίου πολέμου.

Το Φαινόμενο της Χιονοστιβάδας

Η τεχνολογική εξέλιξη της αγροτικής εκμετάλλευσης αντικατέστησε τους χειρωνακτες αγρότες στις καλλιέργειες βαμβακιού στην κομητεία του *Childress*, στο Τέξας, 1938

Η μεγάλη κρίση δεν ήταν αποτέλεσμα μιας απότομης πτώσης. Οι χρηματιστηριακές αγορές κινούνταν ανοδικά στις αρχές του [1930](#), επιστρέφοντας στα αρχικά επίπεδα των αρχών του [1929](#) τον Απρίλιο, αν και ακόμη περίπου 30% κάτω από τα μέγιστα του Σεπτεμβρίου του 1929. Η [αμερικανική](#) κυβέρνηση και η [βιομηχανία](#) ξόδεγαν περισσότερα στο πρώτο εξάμηνο του 1930 απ' ό,τι στην αντίστοιχη περίοδο του [1929](#). Όμως, οι καταναλωτές, πολλοί από τους οποίους είχαν υποστεί σημαντικές απώλειες στην αγορά τον προηγούμενο χρόνο, είχαν περικόψει τα έξοδά τους κατά 10%, ενώ μια μεγάλη περίοδος ξηρασίας κατέστρεψε τις αγροτικές περιοχές των [ΗΠΑ](#), μια περίοδος που κράτησε μέχρι το καλοκαίρι του 1930.

Στις αρχές του 1930, η [τραπεζική πίστη](#) ήταν διάχυτη και διαθέσιμη σε χαμηλά [επιτόκια](#), αλλά ο κόσμος ήταν συντηρητικός στη λήψη δανείων. Τον Μάιο οι πωλήσεις αυτοκινήτων σημείωναν πτώση κάτω από τα επίπεδα του 1928. Οι τιμές άρχισαν να πέφτουν, αλλά οι μισθοί διατηρούνταν σταθεροί μέχρι το 1930, οπότε και άρχισε να υποχωρεί η [αγοραστική δύναμη](#). Η κατάσταση ήταν ακόμα χειρότερη στις αγροτικές περιοχές, όπου οι τιμές των [εμπορευμάτων](#) έπεφταν απότομα, καθώς επίσης και σε ορυχεία και δάση, όπου η [ανεργία](#) ανέβαινε και υπήρχαν ελάχιστες δουλειές. Η υποχώρηση της αμερικανικής οικονομίας ήταν ο παράγοντας που συμπάρεσυρε και τις υπόλοιπες χώρες αρχικά, ενώ αργότερα η εσωτερική κατάσταση στις οικονομίες της κάθε χώρας καθόρισαν τις συνθήκες σε εθνικό επίπεδο.

Απέλλιδες προσπάθειες για έξοδο από την κρίση μέσα από προστατευτικές πολιτικές, όπως η [Πράξη Smooth-Hawley Tariff](#) το 1930 στις ΗΠΑ και ανταποδοτικοί δασμοί σε άλλες χώρες, κατέστησαν τελικά πιο εύκολη την κατακρήμνιση του διεθνούς εμπορίου. Από τα τέλη του 1930 μέχρι και το Μάρτιο του 1933 η οικονομία ακολουθούσε σταθερή πτώση.

Ο [Τζον Ντέιβινσον Ροκφέλερ](#), μεγάλος [βιομήχανος](#) της εποχής, υποστήριξε πως:

Αυτές είναι δύσκολες μέρες, που αποθαρρύνουν πολλούς. Στα 93 χρόνια της ζωής μου, υφέσεις ήλθαν και πέρασαν. Η ευημερία πάντα επέστρεφε και αυτό θα συμβεί και σε αυτή την περίπτωση.

Ιαπωνία 1990

Το 1990 ήταν μία δεκαετία χαμηλής ανάπτυξης και τα νοικοκυριά διοχέτευαν ένα υψηλότερο ποσοστό των εισοδημάτων τους στη διατήρηση των καταναλωτικών δαπανών τους. Αν και είχαν δει τις τιμές των μετοχών και των ακινήτων να υποχωρούν σημαντικά, διέθεταν τόσο μεγάλα ποσά σε ρευστοποιήσιμες καταθέσεις σε λογαριασμούς ταμειυτηρίου και σε τράπεζες, που δεν ένιωθαν την ανάγκη να αυξήσουν τις αποταμιεύσεις τους, προκειμένου να ενισχύσουν και πάλι τα χαρτοφυλάκιά τους.

Μία ποικιλία παραγόντων ήταν υπεύθυνη για τη συνεχιζόμενη πτώση στον ρυθμό αποταμίευσης της Ιαπωνίας. Η δημογραφική δομή της χώρας αλλάζει, με έναν αυξανόμενο αριθμό συνταξιούχων απέναντι στο σώμα των εργαζομένων που βρίσκονται στα πιο δυναμικά χρόνια αποταμίευσης. Οι έρευνες έδειχναν ότι οι νεότεροι Ιάπωνες ενδιαφέροντο περισσότερο στο να καταναλώσουν και φάνονταν λιγότεροι προβληματισμένοι για το μέλλον σε σχέση με προηγούμενες γενιές Ιαπώνων. Όσο για την παραδοσιακή αντίληψη της αποταμίευσης με στόχο τα

κληροδοτήματα, έχει εξασθενήσει σημαντικά.

Κατά συνέπεια ο ρυθμός αποταμίευσης των νοικοκυριών συνέχισε να υποχωρεί μέχρι να φθάσει κάτω από το 5% στα τέλη της δεκαετίας του 1990, αγγίζοντας επίπεδα μόλις άνω του 2% το 2009. Την ίδια ώρα το δημοσιονομικό έλλειμμα είναι υψηλότερο από 7% επί του ΑΕΠ.

Ο συνδυασμός του χαμηλότερου ρυθμού αποταμίευσης των νοικοκυριών και η ανάγκη των κυβερνήσεων να προχωρήσουν σε εκτεταμένη αξιοποίηση των δικών τους αποταμιεύσεων, κανονικά θα ανάγκαζε μία χώρα να δανειστεί από τον υπόλοιπο κόσμο. Όμως, η Ιαπωνία συνέχισε να έχει πλεόνασμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και εξακολουθούσε να στέλνει πάνω από το 3% του ΑΕΠ της στο εξωτερικό, παρέχοντας κεφάλαια άνω των 175 δισ. δολαρίων σε άλλες χώρες που είχαν ανάγκη δανεισμού.

Αυτό το εμφανές παράδοξο εξηγείται από έναν συνδυασμό υψηλής εταιρικής αποταμίευσης και χαμηλών επιπέδων σταθερών επενδύσεων στον τομέα στέγης αλλά και εκτός αυτού. Εν συντομία, η αποταμίευση σε εθνικό επίπεδο στην Ιαπωνία εξακολουθούσε να υπερβαίνει τις εγχώριες επενδύσεις, δημιουργώντας τα περιθώρια για τη χώρα να είναι ένας καθαρός εξαγωγέας κεφαλαίων.

Παρά το μεγάλο έλλειμμα του κράτους και το τεράστιο κρατικό χρέος - που άγγιξε το 200% του ΑΕΠ - το επιτόκιο των δεκαετούς διάρκειας ιαπωνικών κρατικών ομολόγων ήταν μόλις 1%, το χαμηλότερο επιτόκιο του είδους διεθνώς.

Η ικανότητα της Ιαπωνίας να διατηρεί υψηλά δημοσιονομικά ελλείμματα, χαμηλά επιτόκια και καθαρές εξαγωγές κεφαλαίων οφείλεται στον υψηλό ρυθμό ιδιωτικής αποταμίευσης που διατήρησε το θετικό πρόσημο στον εθνικό ρυθμό αποταμίευσης.

Αργεντινή 1998

Από το 1998 έως το 2002, η **Αργεντινή** πέρασε την πιο βίαια κοινωνική και οικονομική κρίση στην ιστορία της. Η οικονομία είχε βυθιστεί από την ύφεση σε καθολική κρίση χρεοκοπίας και είχε φτάσει σε διψήφια αρνητική ανάπτυξη το 2001 - 2002. Το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε σε 25% και στο ποσοστό του 50% σε ορισμένες εργατικές περιοχές. Δεκάδες χιλιάδες επαγγελματίες βυθιστήκαν στη φτώχεια και σχημάτιζαν ουρές για ψωμί και σούπα κοντά στο προεδρικό μέγαρο. Εκατοντάδες χιλιάδες άνεργοι, οι «*riqueteros*», μπλόκαραν τους κύριους οδικούς άξονες και ορισμένοι επιτεθήκαν σε τρένα που μετέφεραν ζώα και σιτηρά που προορίζονταν για εξαγωγές. Οι τράπεζες έκλεισαν, αποτρέποντας εκατομμύρια αποταμιευτές να έχουν πρόσβαση στις καταθέσεις τους. Εκατομμύρια διαδηλωτές της μεσαίας τάξης οργάνωσαν συνοικιακά συμβούλια και συσπειρώθηκαν με τις συνελεύσεις των ανέργων. Η χώρα ήταν βαριά χρεωμένη και οι άνθρωποι είχαν γίνει πολύ φτωχοί.

Η ψυχική διάθεση του λαού οδηγούσε απευθείας σε επαναστατική αντίδραση. Ο τότε Πρόεδρος Fernando de la Rúa ανατράπηκε (2001), πολλοί διαδηλωτές τραυματίστηκαν ή σκοτώθηκαν, όταν η λαϊκή εξέγερση απείλησε να καταλάβει το προεδρικό μέγαρο. Στο τέλος του 2002, εκατοντάδες εργοστάσια σε πτώχευση είχαν «καταλειφθεί» και διοικούσαν από τους εργαζόμενους.

Η Αργεντινή ανέστειλε την πληρωμή του εξωτερικού χρέους της. Στις αρχές του 2003, Ο Νέστορ Κίρσνερ εξελέγη πρόεδρος εν μέσω μιας συστημικής κρίσης. Αντιτάχθηκε σε όλες τις πιέσεις για να συνεχίσει την εξόφληση του χρέους ή να καταστείλει τα λαϊκά κινήματα. Επέλεξε αντίθετα, να ξεκινήσει μια σειρά δημοσιών έργων έκτακτης ανάγκης. Ενέκρινε εξάλλου την πρόσληψη ανέργων με μισθό 150 πέσος, ένα μέτρο που επέτρεπε στο μισό εργατικό δυναμικό να καλύψει τις βασικές ανάγκες διαβίωσης του.

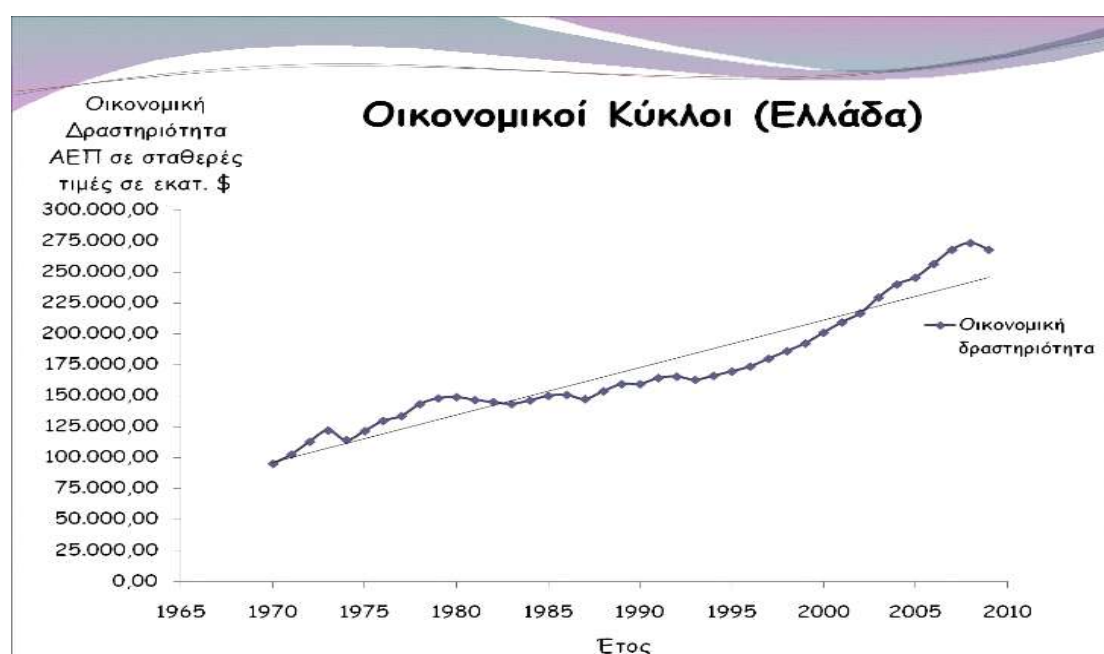
Ε.Ε. 2008

Στην ευρωζώνη της κρίσης, δηλαδή των οικονομιών της περιφέρειας που υπέστησαν πλήγμα, η **Ιρλανδία** έπειτα από μια δύσκολη τριετία έχασε λίγο πάνω από το 10% του ΑΕΠ της, ενώ οι απώλειες της **Ισπανίας** διαμορφώνονται μέχρι στιγμής κοντά στο 4%, της **Ιταλίας** κοντά στο 7% και της **Πορτογαλίας** κοντά στο 5%.

Σε ό,τι αφορά την ανεργία, τον άλλο χαρακτηριστικό δείκτη της κρίσης, η Ισπανία εξακολουθεί να προηγείται 24,7%. Πάντως, στην **Ελλάδα** τον Μάιο 2012 η ανεργία έφτασε στο 23,1%. Το ΑΕΠ υποχωρεί στην Ελλάδα για πέμπτη συνεχή χρονιά. Το 2008 μειώθηκε κατά 0,2%, το 2009 κατά 3,3%, το 2010 κατά 3,5% και το 2011 κατά 6,9%.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, που ανακοίνωσε στις 9 Ιανουαρίου 2013, η ποσοστιαία μεταβολή του ΑΕΠ για το σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έδειξε στο τρίτο τετράμηνο του 2012 μείωση κατά 0.5% σε σχέση με το τρίτο τετράμηνο του 2010, ενώ για την ευρωζώνη η αρνητική μεταβολή δείχνει μεγαλύτερη, στο 0.8%. Η ιδιωτική κατανάλωση έπεσε κατά μία ποσοστιαία μονάδα για την Ευρωπαϊκή Ένωση ενώ για την ευρωζώνη πλησίασε τις 2 ποσοστιαίες μονάδες (- 1.7%). Οι επενδύσεις την ίδια περίοδο έδειξαν μείωση κατά 3.4% στην Ένωση, ενώ στην ευρωζώνη -4.6%, σε σύγκριση με το τρίτο τετράμηνο του 2010. Αντίθετα η ανεργία παρέμεινε σε υψηλά επίπεδα καθ' όλη τη περίοδο του περασμένου χρόνου σε ποσοστά μεγαλύτερα του 10%, φθάνοντας τον Νοέμβριο του 2012 στο 10.7%. Σε υψηλότερα επίπεδα έμεινε και η ανεργία στην ευρωζώνη με ποσοστά να παραμένουν σταθερά άνω του 11% και τον Νοέμβριο του 2012 να δείχνουν 11.8%. Η Ισπανία και η Ελλάδα καταλαμβάνουν και την υψηλότερη θέση στην ανεργία στην Ένωση με 26.6% και 26.0% αντίστοιχα.

ΚΥΠΡΟΣ – ΜΑΡΤΙΟΣ 2013   Κλονισμός τραπεζικού συστήματος.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η σημερινή κρίση - ύφεση είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο και είχε ως αφετηρία την Αμερική.

Προβλήματα της κρίσης έχουμε από πλευράς ατόμων και κοινωνιών. Στο ατομικό κομμάτι έχουμε οικονομικά, κοινωνικά και ψυχολογικά θέματα. Σε επίπεδο κοινωνιών παρατηρούμε: βία, εγκληματικότητα, ρατσισμό (προβλήματα κοινωνικής παθογένειας), υποβάθμιση βιοτικού επιπέδου, μείωση κοινωνικών δομών σε ευάλωτες κοινωνικά ομάδες (μεσαία-εργατική), μείωση θέσεων εργασίας λόγω υποκατανάλωσης, αύξηση φορολογίας με αναμενόμενο αποτέλεσμα την αύξηση των κρατικών εσόδων, μείωση μισθών για μείωση κόστους λειτουργίας επιχειρήσεων και οργανισμών, με την ελπίδα προσέγγισης ξένων επενδύσεων. Επιπλέον υπάρχει προσπάθεια εκμετάλλευσης κάθε πλουτοπαραγωγικής πηγής, ανυπαρξία δανεισμού από την πλευρά των τραπεζών στα νοικοκυριά και στις επιχειρήσεις λόγω ανασφάλειας, αλλαγές στις υπάρχουσες δομές. Επιπρόσθετα έχει επέλθει εισαγωγή συστημάτων αξιολόγησης που δημιουργούν άγχος και ανασφάλεια στους εργαζομένους που επιφέρουν τα αντίθετα αποτελέσματα, μειώνοντας την αποδοτικότητα και την αποτελεσματικότητα.

Η ύπαρξη πλουραλισμού και η έξαρση εθνικιστών κομμάτων είναι εμφανής, όπως και η συρρίκνωση των παραδοσιακών δομών του υπάρχοντος παραδοσιακού συσχετισμού. Τέλος διακρίνουμε κρούσματα προπαγάνδας (εσκεμμένη παραποίηση της οικονομικής και κοινωνικής πραγματικότητας από κάποια μέσα μαζικής ενημέρωσης).

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Μετά από την ενασχόλησή μας με τις Διαχρονικές μεταβολές της οικονομίας, για την ανάπτυξη της οικονομίας προτείνουμε τα ακόλουθα:

- ➔ Ανάπτυξη νέων θέσεων εργασίας.
- ➔ Ύπαρξη ρευστότητας από την πλευρά των τραπεζών.
- ➔ Επενδύσεις.
- ➔ Σωστή διαχείριση οικονομικών πόρων από την πλευρά του κράτους.
- ➔ Ορθολογική διαχείριση των προγραμμάτων Ε.Σ.Π.Α.
- ➔ Έμφαση σε τομείς που έχουμε συγκριτικό πλεονέκτημα : τουρισμός, γεωργία, ναυτιλία, ηλιακή ενέργεια και σε άλλους τομείς όπου μπορεί να υπάρξει οικονομική ανάπτυξη.
- ➔ Αξιοποίηση κοιτασμάτων.
- ➔ Εκμετάλλευση εναλλακτικών πηγών ενέργειας (ορυκτών).
- ➔ Ενίσχυση επιχειρηματικότητας.
- ➔ Καλύτερη αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού.

- ➔ Αξιοποίηση νέων τεχνολογιών και έμφαση στον καλύτερο έλεγχο τους.
- ➔ Μείωση φορολογίας και πάταξη φοροδιαφυγής.
- ➔ Μείωση φορολογίας σε παραγωγικούς τομείς. |
- ➔ Χρειάζεται να γίνει εμπέδωση φορολογικής συνείδησης των πολιτών.
- ➔ Συγκράτηση της διαρροής του επιστημονικού δυναμικού της χώρας.
- ➔ Πιο αυστηρή νομοθεσία για τους καταχραστές του δημοσίου χρήματος.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Φτάνοντας στο τέλος της εργασίας είχαμε κατανοήσει πλήρως τον όρο “οικονομία” καθώς και τις διάφορες μορφές της. Καταλήξαμε σε διάφορα συμπεράσματα, ορισμένα από τα οποία καταγράφονται παρακάτω:

- ➔ Σε καιρούς οικονομικής κρίσης, υπάρχει έξαρση των προβλημάτων κοινωνικής παθογένειας.
- ➔ Αλλαγή στις υπάρχουσες δομές.
- ➔ Δημιουργία ψυχολογικών προβλημάτων και άλλα.
Στις συνέπειες αυτές διακρίνουμε και τους τρόπους αντιμετώπισης. Μερικά από αυτά που έχουμε να προτείνουμε είναι:
- ➔ Ανάπτυξη νέων θέσεων εργασίας.
- ➔ Μείωση φορολογίας για την αύξηση της κυκλοφορίας του χρήματος και πάταξη φοροδιαφυγής.
- ➔ Πιο αυστηρή νομοθεσία για τις περιπτώσεις κατάχρησης χρημάτων του κράτους.

Τέλος η εργασία μας έχει ως στόχο την ευαισθητοποίηση των ακροατών και την κατανόησή τους για θέματα που επηρεάζουν κάθε οικογένεια, κάθε επιχείρηση και το βιοτικό τους επίπεδο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

http://drakoulakis.blogspot.gr/2010/01/blog-post_19.html

<http://eis.pspa.uoa.gr/econ/econ1071.htm>

http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9F%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%B1%CE%BD%CE%AC%CF%80%CF%84%CF%85%CE%BE%CE%B7

<http://eis.pspa.uoa.gr/econ/econ108.htm>

<http://www.slideshare.net/eirlaz/ss-8182176><http://eis.pspa.uoa.gr/econ/econ109.htm>

Μπούρας και Λυκούρας,(2011) , «Η οικονομική κρίση και οι επιπτώσεις της στη ψυχική υγεία», Εγκέφαλος, pp.55-61

Λευτέρη Τσουλφίδη,(2010) , «Από την οικονομική άνθηση στην κρίση του 1930», pp. 1-38

ΙΝΕ-ΓΣΕΕ,(2008) , «Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση», Ετήσια Έκθεση, Αθήνα

ΙΝΕ-ΓΣΕΕ, (2008) , «Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση», Ετήσια Έκθεση, Αθήνα

Θεόδωρος Σταματόπουλος και Ελευθέριος Θαλασσινός,(2010), «Διεθνή οικονομικά», Εκδόσεις Σταμούλη

